

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

В. Д. Зеліман, Р. Б. Сокольська

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Затверджено на засіданні Вченої ради академії
як опорний конспект лекцій

Дніпропетровськ НМетАУ 2005

УДК 657.312.2(07)

Зелікман В. Д., Сокольська Р. Б. Звітність підприємств: Опорний конспект лекцій. - Дніпропетровськ: НМетАУ, 2005. - 44 с.

Розглянуті основні поняття, правила та вимоги до складання звітності вітчизняних підприємств, структура та зміст основних форм фінансової, податкової та статистичної звітності.

Призначений для студентів спеціальності 8.050106 – облік і аудит.

Іл. 7. Бібліогр.: 11 найм.

Відповідальна за випуск Г.О.Король, канд. екон. наук, доц.

Рецензенти: В.Я.Плаксієнко, д-р. екон. наук, проф. (ДДАУ)
Д.Є.Козенков, канд. екон. наук, доц. (НМетАУ)

© Зелікман В. Д., Сокольська Р. Б., 2005

© Національна металургійна академія
України, 2005

ВСТУП

В умовах переходу до ринкової економіки та реформування економічних відносин в Україні відбулися радикальні зміни в обліку і звітності підприємств.

Система обліку і звітності, яка існує сьогодні на вітчизняних підприємствах, обумовлена сучасними інформаційними потребами різних груп користувачів інформації, зацікавлених в даних щодо діяльності підприємства. З одного боку, це отримання достовірної інформації для прийняття зважених управлінських рішень менеджерами підприємства. З іншого боку, – надання зовнішньому середовищу інформації, яка характеризує фінансовий стан та результати господарчої діяльності підприємства і отримання якої надає можливості приймати економічно обґрунтовані рішення кредиторам, інвесторам та іншим юридичним та фізичним особам, так чи інакше зацікавленим у діяльності підприємства. З третього боку, це звітування перед державними органами (податковими, органами державної статистики та ін.) про результати господарчої діяльності підприємства за певний період для визначення сум, які мають бути перераховані у відповідні державні фонди. Усі ці проблеми вирішуються шляхом складання на підприємстві певних форм звітності та надання їх відповідним користувачам.

Інформація про фінансовий стан підприємства, результати його фінансово-господарської діяльності та рух грошових коштів на підприємстві, а також відображення цієї інформації відповідно чинним законодавчим та нормативним актам є предметом дисципліни “Звітність підприємств”. Метою дисципліни є надання знань про зміст, структуру, порядок складання і використання звітності підприємства.

Дисципліна “Звітність підприємств” має своєю основою такі дисципліни, як “Бухгалтерський облік”, “Фінансовий облік”, “Управлінський облік”, “Податкові системи”, знання з яких необхідні для успішного засвоєння програми дисципліни. Вона тісно пов’язана з більшістю фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, що складають навчальний план спеціальності 8.050106 – облік і аудит.

В результаті вивчення дисципліни “Звітність підприємств” студент повинен опанувати методики та техніку складання фінансової, податкової, статистичної та спеціальної звітності, передбаченої стандартами бухгалтерського обліку і законодавством України.

Відповідно до навчального плану загальний обсяг дисципліни “Звітність підприємств” становить 162 академічні години, які містять аудиторний курс обсягом 72 години (складається з 36 годин лекцій, 24 годин лабораторних робіт та 12 годин практичних занять) та 90 годин самостійної роботи студентів. Дисципліна викладається у другому з трьох семестрів, які складають навчальний рік магістрантів (п’ятий курс навчання).

Вивчати теми рекомендується в такій послідовності:

- 1) ознайомлення зі змістом теми за програмою;
- 2) опрацювання опорного конспекту лекцій та навчального посібника з даної теми;
- 3) опрацювання відповідного розділу підручника.

При вивченні дисципліни потрібно ознайомитись з нормативними матеріалами та законодавчими актами з питань, що стосуються бухгалтерського фінансового та податкового обліку в Україні, постійно стежити за новими положеннями, які публікуються в офіційних періодичних інформаційних друкованих виданнях та в мережі Internet на офіційному сервері Верховної Ради <http://alpha.rada.kiev.ua/>.

Самостійна робота над підручниками та навчальними посібниками є заставою успішного оволодіння дисципліною і необхідна для поглибленого та розширеного її вивчення. Самостійну роботу потрібно вести систематично, за певним планом, складеним самим студентом.

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗВІТНОСТІ

Наближення вітчизняної системи обліку до міжнародних стандартів обумовило появу та розвиток поряд з традиційними вітчизняними видами обліку (оперативний, бухгалтерський,

статистичний) та відповідної звітності порівняно нових її видів, властивих підприємствам країн з ринковою економікою (фінансова, управлінська, податкова та інша звітність).

Облік – процес виявлення, виміру, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства та його фінансовий стан.

Звітність підприємства – це документ або сукупність документів визначеної форми, які отримані в результаті обліку операцій виробничо-господарської діяльності підприємства та містять певні показники, що відображають інформацію про його фінансовий стан та результати діяльності для надання певним користувачам, які мають приймати на підставі отриманої інформації певні рішення стосовно даного підприємства.

Передумови змін системи обліку та звітності на підприємствах в Україні:

- 1) розвиток процесів інтеграції України до світового суспільства, зокрема, до міжнародної систему обліку;
- 2) необхідність залучення іноземних інвестицій, однією з умов отримання яких є фінансова звітність, наближена до міжнародних стандартів.

Система видів обліку та звітності на підприємствах в Україні наведена на рисунку 1.1.

Бухгалтерський облік – процес виявлення, виміру, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Бухгалтерська звітність – звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів та відображає у кількісному виразі інформацію про певну господарську операцію або сукупність операцій підприємства та їх наслідки.

Управлінська звітність підприємства – це документ чи сукупність документів, зміст та форма яких регламентована

Рис. 1.1. Система видів обліку та звітності на підприємствах в Україні

внутрішніми наказами та розпорядженнями по підприємству, які надають управлінському персоналу цього підприємства інформацію, необхідну для прийняття обґрунтованих управлінських рішень з певної проблеми.

Фінансова звітність підприємства – це сукупність бухгалтерських документів, зміст та форма яких визначається відповідними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, та які містять в узагальненому вигляді інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за певний період часу для надання зовнішнім користувачам, які мають приймати на підставі отриманої інформації фінансові рішення стосовно даного підприємства.

Користувачі фінансової звітності – фізичні та юридичні особи, які потребують інформацію про діяльність підприємства для прийняття фінансових рішень.

Основні групи користувачів фінансової звітності та їх *характеристики* наведені на рисунку 1.2.

Рис. 1.2. Основні групи та характеристики користувачів фінансової звітності

Мета фінансової звітності – надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан,

результати діяльності, рух грошових коштів та власний капітал підприємства для прийняття на підставі цієї інформації фінансових рішень.

Структура фінансової звітності та основні елементи, за якими ведеться фінансовий облік, наведені на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Структура та основні елементи фінансової звітності

Критерії інформації, яка має міститися у фінансовій звітності:

а) першорядні вимоги: цінність для користувача (своєчасність, прогностична та аналітична цінність) та надійність (достовірність, перевірність, неупередженість, безсторонність);

б) другорядні вимоги: порівнянність та постійність принципів, на яких базується складання фінансової звітності.

До основних принципів фінансового обліку і звітності відносяться:

– *принцип обачності* – передбачає застосування у фінансовому обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниження оцінки зобов'язань і витрат та завищення оцінки активів і доходів підприємства;

– *принцип повного висвітлення даних* – передбачає, що фінансова

звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій і подій, які здатні вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

– *принцип автономності* – передбачає, що кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від його власників, у зв'язку з чим власне майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства;

– *принцип послідовності* – передбачає постійне застосування підприємством обраної облікової політики, зміна якої можлива лише у випадках, що передбачені національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, та повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності;

– *принцип безперервності* – передбачає, що оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність буде продовжуватися в майбутньому;

– *принцип нарахування* – передбачає відображення у фінансовій звітності доходів та витрат в момент їх виникнення незалежно від дати надходження чи виплати грошових коштів;

– *принцип відповідності доходів та витрат* – передбачає, що для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів;

– *принцип превалювання сутності над формою* – передбачає, що операції обліковуються у відповідності до їх сутності, а не тільки виходячи з юридичної форми;

– *принцип єдиного грошового вимірювача* – передбачає, що вимірювання та узагальнення усіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці; підприємства складають фінансову звітність у грошовій одиниці України;

– *принцип періодичності* – передбачає можливість розподілу діяльності підприємства на визначені періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Податкова звітність підприємства – це сукупність бухгалтерських документів, зміст та форма яких встановлена чинним законодавством, наказами, розпорядженнями, інструкціями та роз’ясненнями Державної податкової адміністрації та які містять інформацію про фінансовий стан і результати діяльності підприємства за певний період часу для надання державним податковим органам з метою обґрунтування бази оподаткування і ставок за різними видами податків та підтвердження правильності сум податків, нарахованих та перерахованих підприємством до державного бюджету та державних фондів відповідно чинному законодавству України.

Інша звітність підприємства – це сукупність документів, зміст та форма яких встановлена чинним законодавством та іншими нормативними актами та які містять інформацію про підприємство та результати його діяльності за певний період часу для надання відповідним державним органам.

Зміст, форми, строки та порядок подання звітності підприємства визначаються чинними законодавчими та нормативними актами і змінюються відповідно до змін в законодавчо-нормативній базі.

2. БАЛАНС ПІДПРИЄМСТВА

Баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов’язання і власний капітал.

Мета складання балансу – надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату, загальної інформації про його діяльність та ліквідність.

Зміст і форма балансу та загальні вимоги до визнання і розкриття його статей для суб’єктів підприємництва (крім банків та бюджетних установ) визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 “Баланс”. Особливості складання консолідованого балансу визначаються окремим Положенням

(стандартом) бухгалтерського обліку 20 “Консолідована фінансова звітність”.

Структура балансу наведена на рисунку 2.1.

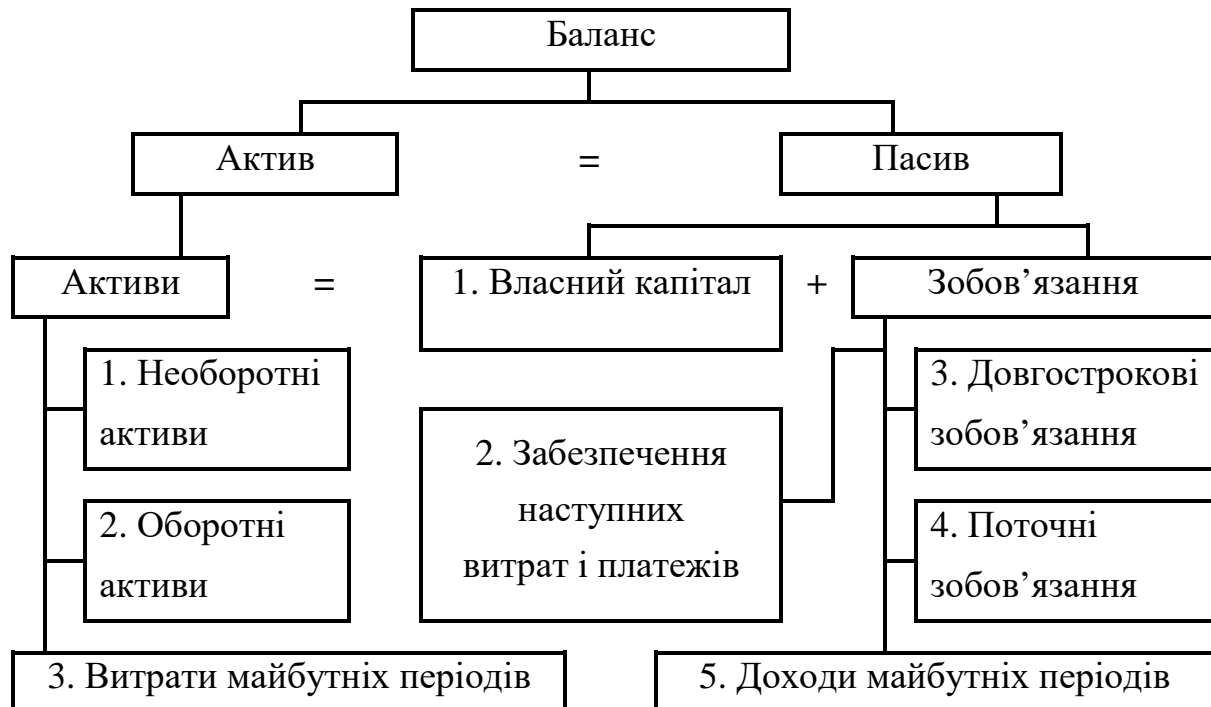

Рис. 2.1. Взаємозв'язок розділів Балансу підприємства

Активи – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до збільшення економічних вигод у майбутньому.

Майбутні економічні вигоди, пов'язані з активом, можуть існувати у формі:

- виробничих засобів, що використовуються у господарській діяльності підприємства (основних засобів, нематеріальних активів, виробничих запасів тощо);

- запасів готової продукції та незавершеного виробництва;

- грошових коштів чи їх еквівалентів;

- фінансових інвестицій;

- дебіторської заборгованості фізичних та юридичних осіб.

Активи відображаються в балансі у грошовому виразі за базою оцінки:

– *історична собівартість* – за сумою сплачених грошових коштів чи їх еквівалентів або за справедливою вартістю компенсації, виданої, щоб придбати їх, на момент придбання;

– *поточна собівартість* – за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б сплачена в разі придбання такого ж або еквівалентного активу на поточний момент;

– *вартість реалізації* – за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яку можна було б отримати на поточний момент шляхом продажу активу в ході звичайної реалізації;

– *теперішня вартість* – за теперішньою дисконтованою вартістю майбутніх чистих надходжень грошових коштів, які, як очікується, має генерувати стаття під час звичайної діяльності підприємства.

Справедлива вартість активу – сума, за якою актив може бути обміняний чи отриманий в операції між незалежними, обізнаними та зацікавленими сторонами.

Умови відображення активів в балансі підприємства:

а) очікується отримання підприємством в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з використанням активу;

б) оцінка активу може бути достовірно визначена.

Не визнаються як активи:

– витрати на дослідження;

– організаційні витрати (на реєстрацію підприємства, емісію цінних паперів тощо);

– витрати на перебазування або реорганізацію частини чи усього підприємства;

– витрати на підготовку кадрів,

– витрати на внутрішньо генерований гудвіл;

– витрати на реалізацію (в тому числі – на рекламу);

– наднормативні витрати тощо.

Витрати на придбання та створення активу, які не можуть бути відображені в балансі, включаються до складу витрат звітного періоду у звіті про фінансові результати.

Необоротні активи – усі активи, що не є оборотними.

Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Амортизація – систематичний розподіл вартості активу протягом строку його корисної експлуатації.

Сума, що амортизується – собівартість активу або інша сума, яка замінює собівартість у фінансовій звітності, за вирахуванням його ліквідаційної вартості.

Ліквідаційна вартість – чиста сума, яку підприємство передбачає отримати в кінці строку корисної експлуатації активу після вирахування витрат, пов'язаних з його вибуттям.

В якості строку корисної експлуатації основних засобів може застосовуватись:

а) *період часу*, протягом якого підприємство передбачає використовувати актив;

б) *кількість одиниць продукції*, яку підприємство очікує отримати від використання активу.

Підприємство самостійно визначає *метод* нарахування амортизації та *строк* корисної експлуатації активу, враховуючи:

- очікуване використання активу підприємством;
- очікуваний фізичний знос активу;
- очікуваний моральний знос активу;
- правові або аналогічні обмеження щодо використання активу.

Витрати майбутніх періодів – витрати, оплачені у звітному періоді, які відносяться до наступного (наступних) облікових періодів.

Власний капітал – частина в активах підприємства, яка лишається після вирахування його зобов'язань.

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до

зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Погашення існуючого зобов'язання може здійснюватись:

- а) сплатою грошових коштів;
- б) передаванням інших активів;
- в) наданням послуг;
- г) заміною даного зобов'язання іншим;
- д) перетворенням зобов'язання на капітал.

Умови відображення зобов'язань у балансі підприємства:

- а) існує ймовірність зменшення економічних вигод в майбутньому внаслідок погашення даного зобов'язання;
- б) оцінка зобов'язання може бути достовірно визначена.

Вимоги щодо відображення зобов'язань у фінансовій звітності підприємства наведені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 11 “Зобов'язання”, відповідно до якого зобов'язання підрозділяються на п'ять видів:

1) **довгострокові зобов'язання** – усі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями;

2) **поточні зобов'язання** – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства чи протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу;

3) **забезпечення** – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу, нараховані у звітному періоді майбутні витрати та платежі, величина яких на дату складання балансу може бути визначена тільки шляхом попередніх (прогнозних) оцінок, а також залишки коштів цільового фінансування та цільових надходжень, що були отримані з бюджету та інших джерел;

4) **непередбачені зобов'язання**:

- а) можливе зобов'язання, що виникає в результаті минулих подій, існування якого може бути підтверджене після того, як відбудеться або не відбудеться одна чи кілька невизначених майбутніх подій;
- б) дійсне зобов'язання, яке виникає в результаті минулих подій, але не визнане, тому що не очікується відтік ресурсів та

відповідне зменшення економічних вигод у зв'язку з його погашенням;

в) зобов'язання, сума якого не може бути достовірно оцінена;

5) *доходи майбутніх періодів* – доходи, нараховані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які будуть визнані у наступних звітних періодах.

Зобов'язання відображаються в балансі у грошовому виразі за базою оцінки:

– *історична собівартість* – сума надходжень, отриманих в обмін на зобов'язання або, за деяких інших обставин, суми грошових коштів чи їх еквівалентів, що, як очікується, будуть сплачені з метою погашення зобов'язання підчас звичайної діяльності підприємства;

– *поточна вартість* – недисконтована сума грошових коштів чи їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент;

– *вартість розрахунку (платежу), сума погашення* – недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.;

– *теперішня вартість* – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Зміст кожної статті балансу визначається в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 2 “Баланс” та в Положеннях, які розкривають поняття, сутність, класифікацію, особливості обліку та умови відображення у фінансовій звітності відповідних елементів балансу.

3. ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Звіт про фінансові результати – це звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Мета складання звіту про фінансові результати – надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, прибутки та збитки від діяльності підприємства за звітний період.

Зміст і форма звіту про фінансові результати та загальні вимоги до визнання і розкриття його статей для суб'єктів підприємництва (крім банків та бюджетних установ) визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”.

Для малих підприємств може передбачатися скорочена форма звіту про фінансові результати.

Особливості складання консолідованого звіту про фінансові результати визначаються окремим Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 20 “Консолідована фінансова звітність”.

Склад розділів звіту про фінансові результати та схема їх взаємозв'язку наведені на рисунку 3.1.

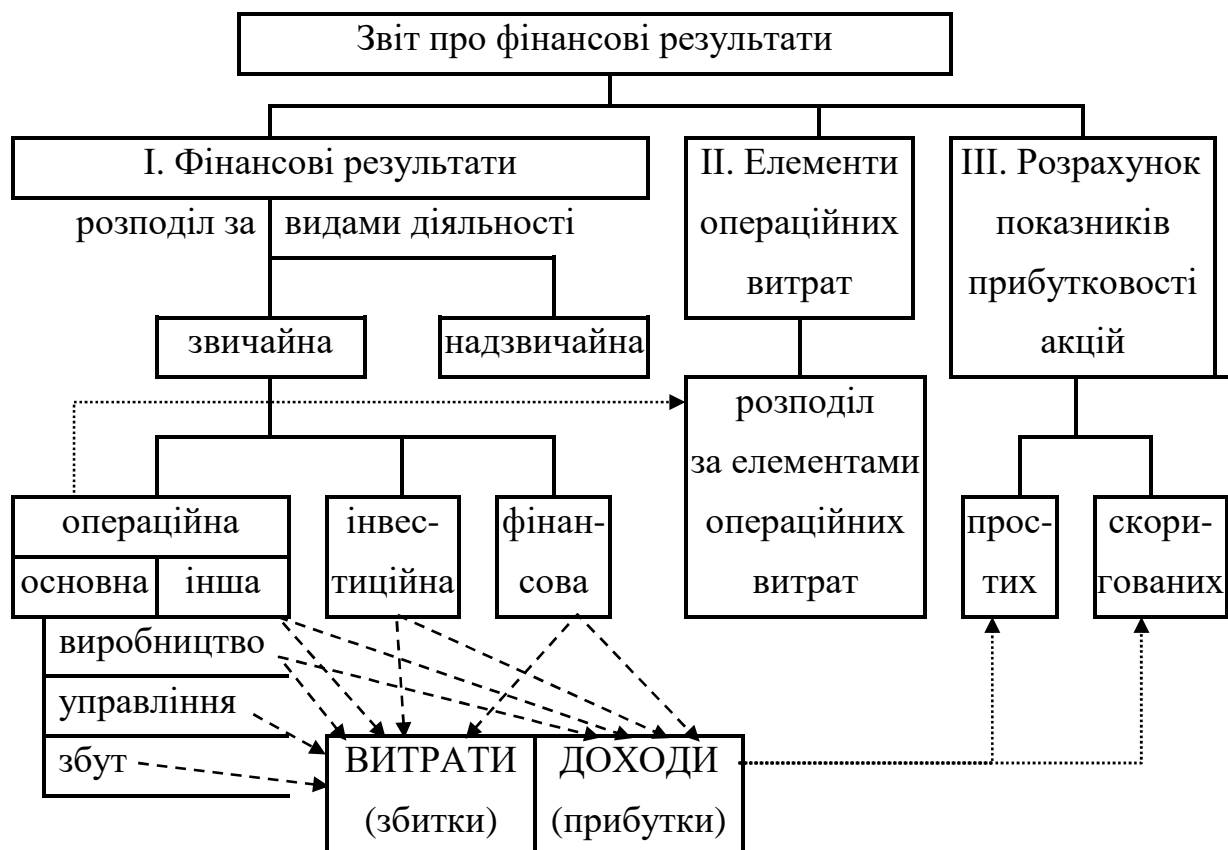

Рис. 3.1. Склад розділів Звіту про фінансові результати

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів чи зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу яке відбувається за рахунок внесків власників).

Доход відображається у Звіті про фінансові результати в момент надходження активу або погашення зобов'язання, які призводять до збільшення власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення чи розподілу власниками).

Витрати відображаються у звіті про фінансові результати в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу між власниками) за умови, що оцінка витрат може бути достовірно визначена.

Загальні критерії визнання доходів і витрат у звіті про фінансові результати:

– ймовірність збільшення (зменшення) майбутніх економічних вигод, пов'язаних з цією статтею;

– можливість достовірного визначення оцінки цієї статті.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують витрати, що з ними пов'язані.

Збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, які її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), які є головною метою створення підприємства та забезпечують основну частку його доходу.

Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру та складу власного та позикового капіталу підприємства.

Надзвичайна подія – подія чи операція, які відрізняються від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вони будуть повторюватися періодично чи в кожному наступному звітному періоді.

Послідовність визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду та елементів операційних витрат:

- 1) визначення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, послуг);
- 2) розрахунок валового прибутку (збитку);
- 3) визначення фінансового результату – прибутку (збитку) – від операційної діяльності;
- 4) розрахунок прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування;
- 5) визначення прибутку (збитку) від звичайної діяльності;
- 6) визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду.

Послідовність розрахунку показників прибутковості акцій:

- 1) розрахунок чистого прибутку (збитку), який належить власникам простих акцій;
- 2) розрахунок середньозваженої кількості простих акцій, які знаходились у обігу протягом звітного періоду;
- 3) обчислення показника прибутковості акцій;
- 4) оцінка впливу потенційно простих акцій на суму чистого прибутку, який належить власникам простих акцій;
- 5) розрахунок середньозваженої кількості простих та потенційно простих акцій, які знаходились у обігу протягом звітного періоду;
- 6) обчислення скоригованого показника прибутковості акцій.

Потенційно проста акція – фінансовий інструмент або інший контракт, за яким у майбутньому його власнику надається право на прості акції (облігації та привілейовані акції, які можуть бути конвертовані в прості акції, варанти та опціони на акції, акції, які можуть бути придбані за спеціальними програмами для працівників, контракти, учасники яких матимуть право на отримання простих акцій в залежності від виконання вимог, передбачених цими контрактами, та інші).

При розрахунку скоригованого прибутку, що припадає на одну просту акцію, має враховуватися вплив тільки таких потенційних звичайних акцій, при врахуванні яких сума скоригованого прибутку, що припадає на одну просту акцію, буде нижчою за суму базисного прибутку, що припадає на одну просту акцію, розраховану за один і той же звітний період. Потенційні звичайні акції з протилежним впливом не включаються до розрахунку скоригованого прибутку, що припадає на одну просту акцію.

Зміст кожної статті звіту про фінансові результати визначається в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати” та в Положеннях, які розкривають поняття, сутність, класифікацію, особливості обліку та умови відображення у фінансовій звітності відповідних елементів звіту.

4. ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження та витрати грошових коштів внаслідок діяльності підприємства у звітному періоді.

Мета складання звіту про рух грошових коштів – надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, які відбулися в грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

Рух грошових коштів (грошові потоки) – надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Грошові кошти – готівка, грошові кошти на рахунках у банках та депозити до затребування.

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у визначені суми грошових коштів та характеризуються незначним ризиком щодо зміни їх вартості.

Зміст і форма звіту про рух грошових коштів та загальні вимоги до визнання і розкриття його статей визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 4 “Звіт про рух грошових коштів” (крім банків та бюджетних установ)”.

Особливості складання консолідованого звіту про фінансові результати визначаються окремим Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 20 “Консолідована фінансова звітність”.

Відображення руху грошових коштів та їх еквівалентів у формі 3 фінансової звітності здійснюється за трьома видами діяльності підприємства:

– *операційної* – надходження коштів від реалізації продукції (товарів, послуг), надходження коштів за надання права користування активами (оренда, ліцензії тощо), платежі постачальникам, виплати працівникам тощо;

– *інвестиційної* – платежі, пов'язані з придбанням основних засобів і нематеріальних активів, надходження коштів від продажу необоротних активів, надання позик іншим підприємствам, надходження коштів від фінансових інвестицій (дивіденди, відсотки) тощо;

– *фінансової* – випуск власного капіталу (акцій), отримання позик та їх погашення, викуп акцій власної емісії, виплата дивідендів тощо.

Якщо рух грошових коштів внаслідок однієї операції включає суми, які відносяться до різних видів діяльності, то ці суми слід наводити окремо у складі відповідних видів діяльності.

Не включаються до Звіту про рух грошових коштів:

а) *негрошові операції* – операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів (бартерні операції, надходження основних засобів на умовах фінансового лізингу, перетворення зобов'язань на власний капітал тощо);

б) *внутрішні зміни* у складі грошових коштів та їх еквівалентів (надходження коштів з банку до каси підприємства тощо).

Схема процесу надходження інформації до Звіту про рух грошових коштів та його структура наведені на рисунку 4.1.

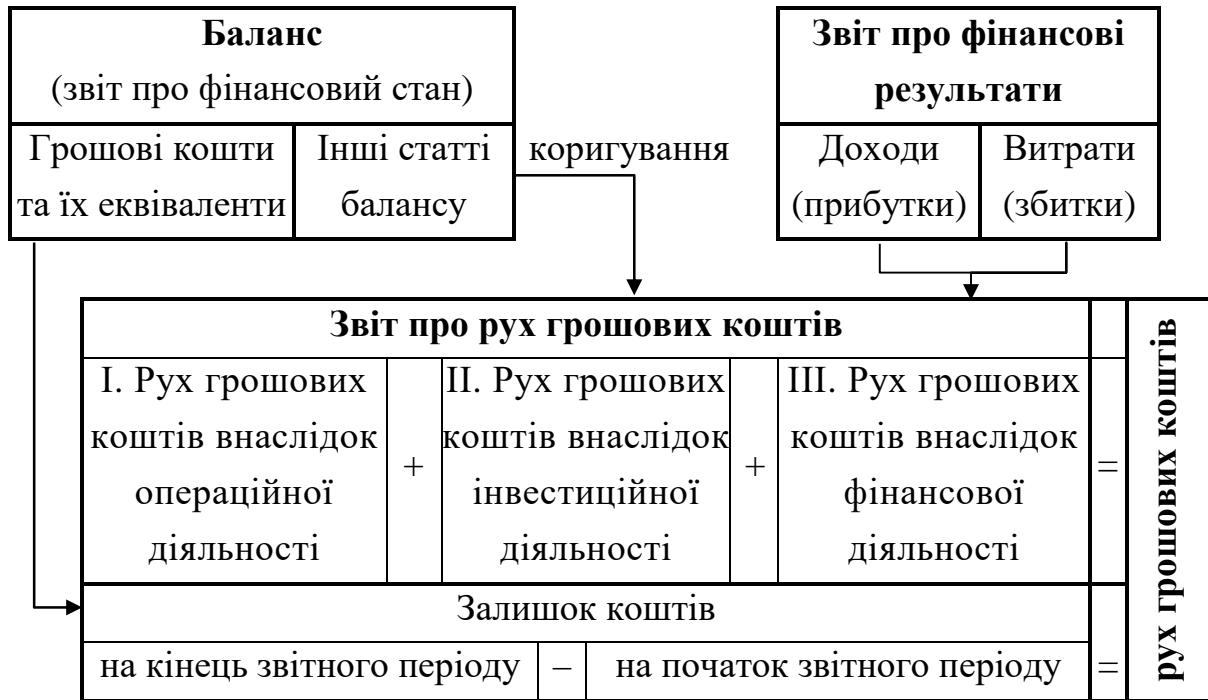

Рис. 4.1. Схема надходження інформації до звіту про рух грошових коштів та його розділи

Інформація про рух коштів внаслідок операційної діяльності може бути отримана:

- з облікових реєстрів (*прямий метод*);
- шляхом послідовного коригування статей звіту про фінансові результати (*непрямий метод*).

Коригування здійснюється з метою врахування впливу:

- змін у складі запасів, операційної дебіторської та кредиторської заборгованості;
- негрошових операцій;
- доходів і витрат пов'язаних з інвестиційною та фінансовою діяльністю.

Прямий метод для визначення суми чистого надходження (видатку)

коштів в результаті операційної діяльності передбачає, що у звіті послідовно наводяться всі основні класи (статті) надходжень та видатків, різниця яких показує приріст або зменшення грошових коштів.

Послідовність визначення руху грошових коштів та їх еквівалентів при використанні прямого методу:

1) визначення руху грошових коштів у результаті операційної діяльності:

- визначення суми надходження від покупців (замовників);
- визначення суми інших надходжень від операційної діяльності;
- визначення суми платежів постачальникам;
- визначення суми сплачених операційних витрат;
- визначення суми сплачених відсотків;
- визначення суми сплачених податків з обороту;
- визначення суми сплачених податків на прибуток.

2) визначення руху грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності:

- визначення суми надходження грошових коштів в результаті інвестиційної діяльності;
- визначення суми вибуття грошових коштів в результаті інвестиційної діяльності;

3) визначення руху грошових коштів у результаті фінансової діяльності:

- визначення суми надходження грошових коштів в результаті фінансової діяльності;
- визначення суми вибуття грошових коштів в результаті фінансової діяльності;

4) визначення загального руху грошових коштів.

Непрямий метод для визначення суми чистого надходження (видатку) коштів в результаті операційної діяльності передбачає визначення суми чистого надходження (видатку) в результаті операційної діяльності шляхом послідовного коригування показника прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування, наведеного в звіті про фінансові результати.

Послідовність визначення руху грошових коштів та їх еквівалентів при використанні непрямого методу:

1) визначення руху грошових коштів у результаті операційної діяльності:

- отримання показника прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування зі Звіту про фінансові результати;
- визначення прибутку (збитку) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах;
- визначення руху грошових коштів від операційної діяльності;
- визначення чистого руху коштів до надзвичайних статей;
- визначення чистого руху коштів від операційної діяльності;

2) визначення руху грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності (аналогічно прямому методу);

3) визначення руху грошових коштів у результаті фінансової діяльності (аналогічно прямому методу);

4) визначення загального руху грошових коштів.

Форма звіту про рух грошових коштів, встановлена П(С)БО 4, передбачає використання непрямого методу подання інформації про рух коштів в результаті операційної діяльності.

Зміст кожної статті звіту про рух грошових коштів визначається в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 4 “Звіт про рух грошових коштів” та в Положеннях, які розкривають поняття, сутність, класифікацію, особливості обліку та умови відображення у фінансовій звітності відповідних елементів звіту.

5. ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

Звіт про власний капітал – звіт, який відображає зміни в складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Мета складання звіту про власний капітал – розкриття інформації про зміни в складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Зміст і форма звіту про власний капітал та загальні вимоги до визнання і розкриття його статей для суб'єктів підприємництва (крім банків та бюджетних установ) визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 5 “Звіт про власний капітал” (структура власного капіталу розглядається в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 2 “Баланс”).

Особливості складання консолідованого звіту про рух грошових коштів визначаються окремим Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 20 “Консолідована фінансова звітність”.

Власний капітал – частина в активах підприємства, яка лишається після вирахування його зобов'язань.

Власний капітал *утворюється*:

- 1) внесенням власниками підприємства грошей та інших активів;
- 2) накопиченням суми доходу, що залишається на підприємстві.

За формами утворення власний капітал поділяється на категорії:

- інвестований (вкладений або сплачений) капітал;
- нерозподілений прибуток.

Інвестований капітал –сума простих та привілейованих акцій за їх номінальною (об'явленою) вартістю, а також додатково вкладений капітал.

Нерозподілений прибуток – частина чистого прибутку, що не була розподілена між акціонерами.

За рівнем відповідальності власний капітал поділяється на категорії:

- статутний капітал;
- додатковий капітал (нереєстрований) – додатково вкладений капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток.

Статутний капітал – зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства.

Пайовий капітал – сума пайових внесків членів союзів та інших підприємств, яка передбачена установчими документами.

Додатковий вкладений капітал:

– для акціонерних товариств – сума, на яку вартість акцій, які були випущені, перевищує їх номінальну вартість;

– для інших підприємств – сума капіталу, який був вкладений засновниками зверх статутного.

Резервний капітал – сума резервів, які створені у відповідності з чинним законодавством чи установчими документами за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Неоплачений капітал – сума заборгованості власників (учасників) за внесками до капіталу.

Вилучений капітал – фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

Зміст кожної статті звіту про власний капітал визначається в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 5 “Звіт про власний капітал” та в Положеннях, які розкривають поняття, сутність, класифікацію, особливості обліку та умови відображення у фінансовій звітності відповідних елементів звіту.

6. ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК І ЗМІНИ У ФІНАНСОВИХ ЗВІТАХ

Порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності визначається Положенням (стандартом) 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”, яке застосовується до фінансової звітності підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім бюджетних установ) щодо операцій, які відбуваються з 2000 року.

Схема виправлення помилок та відображення змін у фінансовій звітності наведена на рисунку 6.1.

Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності.

Облікова політика може змінюватися тільки в тому випадку, коли

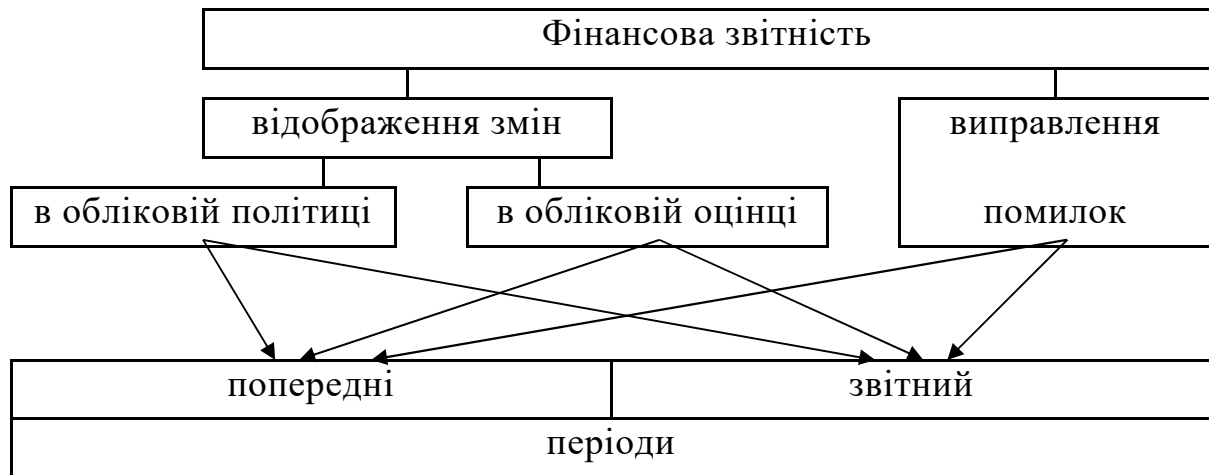

Рис. 6.1. Схема виправлення помилок та відображення змін у фінансовій звітності

змінюються статутні вимоги, вимоги органу, який затверджує положення (стандарти) бухгалтерського обліку, або, якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства. Зміною облікової політики не вважається її встановлення для подій або операцій, які відрізняються за змістом від попередніх подій або операцій та які раніше не відбувалися.

У разі зміни в обліковій політиці підприємству слід розкривати:

- причини та суть зміни;
- суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітнього року або обґрунтування неможливості її достовірного визначення;
- факт повторного подання порівняльної інформації у фінансових звітах або недоцільність її переобрахунку.

Вплив зміни облікової політики на події та операції минулих періодів відображається у звітності шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітнього року та повторного надання порівняльної інформації щодо попередніх звітних періодів. Якщо суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітнього року неможливо визначити достовірно, то облікова політика поширюється лише на події та операції, які відбуваються після дати зміни облікової політики.

Облікова оцінка – попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами.

Облікова оцінка може переглядатися, якщо змінюються обставини, на яких базувалася ця оцінка, або отримана додаткова інформація, причому наслідки зміни в облікових оцінках слід включати до тієї ж самої статті звіту про фінансові результати, яка раніше застосовувалась для відображення доходів або витрат, пов'язаних з об'єктом такої оцінки, та відображати в тому періоді, в якому відбулася зміна, а також і в наступних періодах, якщо зміна впливає на ці періоди.

Підприємству слід розкривати зміст і суму змін в облікових оцінках, які мають суттєвий вплив на поточний період або, як очікується, суттєво будуть впливати на майбутні періоди.

Дата балансу – дата, на яку складений баланс підприємства. Звичайно датою балансу є кінець останнього дня звітного періоду.

Подія після дати балансу – подія, що відбувається між датою балансу і датою затвердження керівництвом фінансової звітності, підготовленої до оприлюднення, яка вплинула або може вплинути на фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Події після дати балансу можуть вимагати коригування певних статей або розкриття інформації про ці події у примітках до фінансових звітів. Зокрема, якщо такі події надають додаткову інформацію про визначення сум, пов'язаних з умовами, що існували на дату балансу, це вимагає коригування відповідних активів і зобов'язань шляхом сторнування та (або) додаткових записів в обліку звітного періоду, які відображають уточнення оцінки відповідних статей внаслідок подій після дати балансу. У разі потреби розкриття події, що відбулася після дати балансу, слід надавати інформацію про зміст події та оцінку її впливу на фінансовий результат або обґрунтування щодо неможливості зробити таку оцінку.

Виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів у попередніх періодах, здійснюється шляхом коригування сальдо

нерозподіленого прибутку на початок звітнього року; виправлення таких помилок вимагає повторного відображення відповідної порівняльної інформації у фінансовій звітності.

Інформація щодо виправлення помилок, що мали місце в попередніх періодах, яка має розкриватися у примітках до фінансових звітів:

- зміст і сума помилки;
- статті фінансової звітності минулих періодів, які були переобраховані з метою повторного подання порівняльної інформації;
- факти повторного оприлюднення виправлених фінансових звітів або недоцільність повторного оприлюднення.

7. ЗВЕДЕНА І КОНСОЛІДОВАНА ФІНАНSOVA ЗВІТНІСТЬ

Порядок складання консолідованої фінансової звітності та загальні вимоги до розкриття інформації щодо складання такої звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 20 “Консолідована фінансова звітність”, норми якого застосовуються групою підприємств, організацій та інших юридичних осіб, яка складається з материнського (холдингового) підприємства та дочірніх підприємств.

Консолідована фінансова звітність – звітність, яка відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Склад і форми консолідованої фінансової звітності визначені Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку 1 – 5.

Консолідовану фінансову звітність складають з фінансової звітності групи підприємств за той самий звітний період і на ту саму дату балансу шляхом впорядкованого додавання показників фінансової звітності дочірніх підприємств до аналогічних показників фінансової звітності материнського підприємства з використанням єдиної

облікової політики для подібних операцій та інших подій за схожих обставин. Якщо при складанні консолідованої фінансової звітності неможливо застосувати єдину облікову політику, то про це повідомляється у примітках до консолідованої фінансової звітності.

Консолідовану фінансову звітність подає материнське підприємство і включає до неї показники фінансової звітності всіх дочірніх підприємств, за винятком тих з них, для яких:

а) контроль дочірнього підприємства є тимчасовим, оскільки воно було придбане й утримується лише з метою його наступного продажу протягом короткострокового періоду;

б) дочірнє підприємство здійснює діяльність в умовах, які обмежують його здатність передавати кошти материнському підприємству (активи таких дочірніх підприємств відображаються як фінансові інвестиції відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 “Фінансові інвестиції”).

Материнське підприємство, яке є дочірнім підприємством іншого підприємства, не подає консолідовану фінансову звітність, якщо воно повністю належить іншому підприємству або за умови згоди власників частки меншості.

При складанні консолідованої фінансової звітності можуть не наводитися статті (рядки) форм фінансової звітності, за якими у групі підприємств відсутні показники (крім випадків, якщо такі показники були в попередньому звітному році), та підлягають виключенню:

а) балансова вартість фінансових інвестицій материнського підприємства в кожне дочірнє підприємство і частка материнського підприємства в кожному дочірньому підприємстві;

б) сума внутрішньогрупових операцій та внутрішньогрупового сальдо;

в) сума нереалізованих прибутків та збитків від внутрішньогрупових операцій (крім збитків, які не можуть бути відшкодовані).

Внутрішньогрупові операції – операції між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи.

Внутрішньогрупове сальдо – сальдо дебіторської заборгованості та зобов'язань на дату балансу, яке утворилося внаслідок внутрішньогрупових операцій.

Нереалізовані прибутки та збитки від внутрішньогрупових операцій – прибутки та збитки, які виникають внаслідок внутрішньогрупових операцій (продажу товарів, продукції, виконання робіт, послуг тощо) і включаються до балансової вартості запасів підприємства.

Материнське підприємство для складання консолідованої фінансової звітності визначає *частку меншості* в капіталі та фінансових результатах дочірніх підприємств як добуток відсотка голосів, які не належать материнському підприємству, відповідно до власного капіталу та чистого прибутку (збитку) дочірніх підприємств. Частка меншості відображається в консолідованому балансі окремо від зобов'язань та власного капіталу материнського підприємства у вписуваному рядку 385 “Частка меншості”. У консолідованому звіті про фінансові результати частка меншості у прибутку (збитку) відображається у вписуваному рядку 215 “Частка меншості”.

Інформація, яка має розкриватися у примітках до консолідованої фінансової звітності:

– перелік дочірніх підприємств із зазначенням назви, країни реєстрації та місцезнаходження, частки в капіталі, частки в розподілі голосів (у разі її незбігу з часткою в капіталі);

– причини, з яких показники фінансової звітності дочірнього підприємства не включено до консолідованої фінансової звітності;

– характер відносин між материнським і дочірнім підприємством, якщо материнське підприємство не володіє в дочірньому підприємстві (прямо чи непрямо) більш як половиною голосів;

– назва дочірніх підприємств, в яких материнському підприємству прямо або непрямо (через дочірні підприємства) належить більше половини голосів але, яке з причин відсутності контролю не є дочірнім підприємством;

– вплив придбання або продажу дочірніх підприємств на

фінансовий стан (на дату балансу), фінансові результати звітного періоду та такі самі показники попереднього періоду;

– статті консолідованої фінансової звітності, до яких застосовувалася різна облікова політика.

8. ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Зміст і форма фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва та порядок заповнення статей цього звіту визначається Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва”, норми якого застосовуються суб'єктами малого підприємництва, які визнані такими відповідно до чинного законодавства, і представництвами іноземних суб'єктів господарської діяльності.

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва складається з Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма 2-м), форми яких спрощені відповідно до спрощеного плану рахунків. Показники цього звіту наводяться у тисячах гривень з одним десятковим знаком. Форма Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва є додатком до Положення (стандарту) 25.

Суб'єкти малого підприємництва визначають середньооблікову чисельність працюючих у порядку, встановленому Державним комітетом статистики України. Представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності показники про середньооблікову чисельність не подають.

За змістом та сутністю статті Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва є аналогічними відповідним статтям форми № 1 – Баланс та форми № 2 – Звіт про фінансові результати, які визначаються в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 2 “Баланс” та в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”.

Згорання статей активів та зобов'язань Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва є неприпустимим, крім випадків, передбачених відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Зміст кожної статті Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) суб'єкта малого підприємництва визначається в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 25 „Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва” та в Положеннях, які розкривають поняття, сутність, класифікацію, особливості обліку та умови відображення у фінансовій звітності відповідних елементів звіту.

9. ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ

Податкова звітність підприємства – це сукупність бухгалтерських документів, зміст та форма яких встановлена чинним законодавством, наказами, розпорядженнями, інструкціями та роз'ясненнями Державної податкової адміністрації, та які містять інформацію про фінансовий стан і результати діяльності підприємства за певний період часу для надання державним податковим органам з метою обґрунтування бази оподаткування і ставок за різними видами податків та підтвердження правильності сум податків, нарахованих та перерахованих підприємством до державного бюджету та державних фондів відповідно чинному законодавству України.

Податкова звітність подається у відповідні органи згідно із Законом України “Про систему оподаткування” від 25 червня 1991 р. № 1251 – XII зі змінами та доповненнями. Строки та порядок подання податкової звітності і зборів встановлені Законом України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21 грудня 2000 р. № 2181 – III.

Платник самостійно обчислює суму податкового зобов'язання, яку зазначає у податковій декларації, на підставі якої здійснюються нарахування та/або сплата податку (збору).

Податкова декларація – документ, що подається платником податків до контролюючого органу у строки та за формою, що встановлені законодавством.

Податкові декларації подаються за базовий податковий (звітний) період, що може дорівнювати:

- а) календарному місяцю;
- б) календарному кварталу;
- в) календарному року;

Основними формами податкової звітності з уплати загальнодержавних податків є:

- 1) декларація про прибуток підприємств;
- 2) звітність з податку на додану вартість;
- 3) розрахунок акцизного збору;
- 4) звітність щодо оподаткування доходів фізичних осіб.

Форма та порядок складання декларації про прибуток підприємства затверджені наказом Державної податкової адміністрації України від 8 липня 1997 №214 з подальшими змінами.

Відповідно Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” використовуються такі податкові періоди: квартал, півріччя, три квартали, рік.

Декларацію про прибуток підприємства заповнюють чорнилом, пастою кулькових ручок, за допомогою друкарських машинок, принтерів, засобів механізації та інших засобів. У декларації не повинно бути підчисток, помарок, виправлень та дописок і закреслень (крім передбачених формою декларації).

Декларація заповнюється в тисячах гривень з одним десятковим знаком.

Декларація складається із заголовної частини, двох основних частин та одинадцяти додатків, сім з яких (К1 – К7) подаються поквартально (спрощена декларація) та чотири (Р1 – Р4) подаються за рік (повна декларація).

У заголовній частині декларації відображаються повна назва підприємства, ідентифікаційний код, код виду економічної діяльності,

місцезнаходження та номер телефону платника (факс, електронна адреса – за бажанням). Крім того, в ній потрібно зробити відмітку про вид декларації, яких формою визначено три:

1) звітна – стандартна форма поточної звітності для звичайних підприємств (без філій з консолідованою сплатою податку на прибуток);

2) звітна консолідована декларація – форма поточної звітності для підприємств, що мають філії і перейшли на сплату консолідованого податку та сплачують податок до бюджетів територіальних громад за місцезнаходженням філій, а також до бюджету територіальної громади за своїм місцезнаходженням;

3) звітна нова декларація – форма звітності, яка складається після письмової пропозиції податкового органу, якщо раніше подана декларація ним не визначається як податкова.

При заповненні рядків декларації та додатків необхідно користуватись нормами Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”. Рядки декларації, крім тих, значення яких розраховують за зазначеними в них математичними формулами, заповнюють наростаючим підсумком з початку року.

Форма декларації з податку на додану вартість (ПДВ), порядок її заповнення і подання до державної податкової служби затверджені наказом ДПА України від 30 травня 1997 р. № 166 з подальшими змінами.

Декларація з податку на додану вартість складається зі вступної частини та двох розділів:

- 1) податкові зобов'язання;
- 2) податковий кредит.

Крім того, до декларації з податку на додану вартість передбачені п'ять додатків:

– додаток 1 – Розрахунок експортного відшкодування (подається платниками, що здійснюють експортні операції і також мають перевищення податкового кредиту над податковими зобов'язаннями)

– додаток 2 – Розрахунок коригування сум ПДВ (подається, якщо коригується податкове зобов'язання та/або податковий кредит за минулий звітний період);

– додаток 3 – Розрахунок частки бюджетного відшкодування (подається платниками ПДВ, що мають перевищення податкового кредиту над податковими зобов'язаннями);

– довідка щодо цільового використання ПДВ сільськогосподарськими товаровиробниками, які скористалися режимами, визначеними пунктами 11.21 та 11.29 ст. 11 Закону України “Про податок на додану вартість”;

– результати розрахунків з податку на додану вартість (заповнюється податковим органом).

Строк подання декларації про ПДВ до державної податкової служби залежить від звітного періоду. Якщо для підприємства встановлено місячний звітний період, то декларація подається не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним періодом. При квартальному звітному періоді декларація подається не пізніше 40 – го дня після завершення звітного періоду.

Для подання в податкову службу передбачено застосування двох форм декларацій: *повної та скороченої*.

Скорочена форма має меншу кількість показників для відображення і застосовується платниками податку, що мають обсяг оподаткованих операцій за попередні 12 місяців, менший за 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Однак, якщо за якийсь черговий 12-місячний період на підприємстві обсяг оподатковуваних операцій перевищує вказану суму, то платник самостійно переходить до подання повної форми декларації з ПДВ.

Якщо підприємство зареєстроване як платник ПДВ, то декларація подається платником незалежно від того, чи виникло у звітному періоді у платника податкове зобов'язання.

Форма та порядок розрахунку акцизного збору затверджені наказом № 111 Державної податкової служби України від 19 березня 2001 р., яким встановлено дві форми звіту:

- 1) для обчислення акцизного збору за всіма товарами, за винятком алкогольних напоїв;
- 2) для обчислення акцизного збору за алкогольними напоями.

Встановлена також форма Довідки про суми акцизного збору (до розрахунку акцизного збору за певний період), які збільшують або зменшують податкові зобов'язання внаслідок виправлення самостійно виявленої помилки, допущеної в попередніх звітних періодах.

Загальна форма звіту складається з двох розділів:

- 1) обчислення акцизного збору;
- 2) результати перерахунку акцизного збору.

До Розрахунку акцизного збору повинна додаватись розшифровка оборотів, які не підлягають оподаткуванню, за наведеною формою.

Розрахунок починається із заповнення реквізитів підприємства і завершується відмітками податкової служби про попередню перевірку розрахунку.

Форма подається до органів державної податкової служби за місцем реєстрації щомісячно не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним.

Звітність щодо оподаткування доходів фізичних осіб включає форму податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (ф. № 1ДФ).

Податковий розрахунок подається окремо за кожний квартал (податковий період) протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного кварталу. Окремий податковий розрахунок за календарний рік не подається.

У разі, коли податковий агент протягом звітного кварталу не виплачує доходи або виплачує доходи не всім платникам податку, податковий розрахунок не подається, або подається по тих платниках податку, яким нараховані (сплачені) доходи.

Податковий розрахунок готується у двох примірниках, один з яких подається до органу Державної податкової служби, а другий з підписом особи, відповідальної за приймання розрахунку, штампом та проставленим номером порції, отриманим при обов'язковій реєстрації розрахунку в органі державної податкової служби, повертається підприємству.

Форма № 1ДФ включає:

- вступну частину;
- розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь

платників податку, і сум утриманого з них податку, який представлено у вигляді таблиці;

- заключну частину;
- частину, яка заповнюється робітниками податкових служб.

Для заповнення форми треба використовувати Довідник ознак доходів, представлений у вигляді таблиці, яка містить код доходів, вид доходів, як його записано у Порядку заповнення форми 1ДФ, коротку назву, а також термін часу, за який розраховуються доходи. Станом на 1 січня 2005 року кількість ознак доходів, які наведені у довіднику, становить 55.

Крім того, існує довідник ознак податкових соціальних пільг, також представлений у вигляді таблиці, в якій наводяться код, назва та зміст податкових соціальних пільг, а також термін часу, за який розраховуються пільги. Станом на 1 січня 2005 року кількість ознак соціальних податкових пільг, які наведені у довіднику, становить 4.

Для кожного виду доходів можуть використовуватися будь-які види податкових пільг згідно з законодавством.

10. СТАТИСТИЧНА І СПЕЦІАЛЬНА ЗВІТНІСТЬ

Регламентация статистичної звітності підприємств насамперед здійснюється на підставі Закону України “Про державну статистику” від 17 вересня 1992 р. № 2614-ХІІ зі змінами та доповненнями.

Загальнодержавний табель (перелік) форм державної статистичної звітності для об’єднань, підприємств, організацій і установ України всіх форм власності розробляється Державним комітетом статистики на основі *Планів щорічних статистичних спостережень*, затверджених постановами Кабінету Міністрів України.

Значна частина форм статистичної звітності є централізованими, і забезпечення бланками цих форм здійснюється статистичними органами.

Основні форми статистичної звітності для промислових підприємств:

1) форма № 1-ПП “Звіт про суми отриманих пільг по оподаткуванню в розрізі окремих видів податків і пільг щодо кожного виду податку”;

2) звітність з праці:

– форма № 1-РС “Звіт про витрати на утримання робочої сили за рік”;

– форма № 1-ПВ (місячна) “Звіт з праці”;

– форма № 1-ПВ (квартальна) “Звіт з праці”;

3) звітність за структурною статистикою:

– форма № 1 – підприємництво (річна) “Звіт про основні показники діяльності підприємства”;

– форма № 1 – підприємництво (квартальна) “Звіт про основні показники діяльності підприємства” (малі підприємства не складають);

4) форма № 1-Б “Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість”;

5) форма № 11-ОЗ “Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)”;

6) форма 2 – Б “Звіт про випуск, реалізацію, обіг цінних паперів”.

Звітність за формою № 1- ПП (квартальна, річна) “Звіт про суми отриманих пільг по оподаткуванню в розрізі окремих видів податків і пільг щодо кожного виду податку” заповнюється за допомогою довідника пільг та довідника податків, які використовуються при заповненні форми № 1ДФ.

Форма № 1-РС “Звіт про витрати на утримання робочої сили за рік” включає два розділи і довідкову таблицю.

У першому розділі наводяться:

1) середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу;

2) середня чисельність:

– сумісників (зовнішніх);

– працюючих за договорами.

3) середньооблікова чисельність персоналу в еквіваленті повної зайнятості;

- 4) кількість невідпрацьованих людино-годин, що були оплачені, з них:
- працівникам, які перебували у відпустках (основних, додаткових);
 - працівникам, які перебували у відпустках за ініціативою адміністрації або переведені на неповний робочий день, тиждень;
 - інші невідпрацьовані, але оплачені людино-години;
 - загальна кількість оплачених людино-годин;
 - норма тривалості робочого часу, встановлена колективним договором, годин на тиждень на одного працівника.

У другому розділі наводяться складові витрат на утримання робочої сили, в тому числі структура витрат на оплату праці та витрати підприємства соціального спрямування.

У довідці наводяться сума нарахованого податку з доходів фізичних осіб і внесків на обов'язкове державне пенсійне і соціальне страхування із заробітної плати штатних працівників та суми нарахованої допомоги за соціальним страхуванням.

Форма № 1-ПВ (місячна) “Звіт з праці” містить два розділи і довідку:

- 1) чисельність працівників та фонд оплати праці;
- 2) заборгованість перед працівниками із виплати заробітної плати та допомоги за соціальним страхуванням.

У довідці відображається сума заборгованості з виплати заробітної плати на початок року.

Форма № 1-ПВ (квартальна) “Звіт з праці” складається з трьох розділів:

- 1) склад фонду оплати праці та інші виплати;
- 2) чисельність та фонд оплати праці окремих категорій працівників (за період з початку року);
- 3) розподіл працівників за розмірами заробітної плати.

Крім цієї звітності, підприємства всіх форм власності та господарювання подають до Фонду соціального страхування на випадок безробіття річний “Звіт з праці” за формою № 2-ПВ.

Мета *звітності за структурною статистикою* – удосконалення статистичних спостережень за діяльністю підприємств і розрахунку макроекономічних показників з урахуванням міжнародних рекомендацій з цих питань.

Річний звіт по формі № 1 – підприємництво включає вісім розділів і додаток:

- Розділ 1. Демографія підприємства;
- Розділ 2. Розподіл обсягу виробленої, реалізованої продукції (робіт, послуг), середньої чисельності працівників та операційних витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності згідно з КВЕД;
- Розділ 3. Окремі види витрат на виробництво продукції (робіт, послуг);
- Розділ 4. Запаси;
- Розділ 5. Чисельність працівників та оплата їх праці;
- Розділ 6. Валові інвестиції в основний капітал та у невироблені активи, здійснені у звітному році;
- Розділ 7. Витрати підприємства на інновації та інформатизацію;
- Розділ 8. Основні показники за місцевими одиницями за звітний рік;
- Додаток. Розшифровка матеріальних витрат та послуг сторонніх організацій.

Форма № 1-Б “Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість” складається з двох розділів:

- Розділ 1. Фінансові результати;
- Розділ 2. Дебіторська та кредиторська заборгованість:
 - Підрозділ 1. Дані щодо заборгованості в розрахунках підприємств у межах України;
 - Підрозділ 2. Заборгованість у розрахунках щодо взаємовідносин з країнами – колишніми республіками СРСР;
 - Підрозділ 3. Заборгованість у розрахунках щодо взаємовідносин з іншими країнами.

Форма № 11 – ОЗ “Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)” складається з двох розділів:

- Розділ 1. Наявність та рух основних засобів;
- Розділ 2. Склад основних засобів підприємства.

Форма 2 – Б “Звіт про випуск, реалізацію, обіг цінних паперів”

складається з трьох розділів:

- Розділ 1. Випуск та розміщення емітентом цінних паперів;
- Розділ 2. Обіг цінних паперів;
- Розділ 3. Обсяги взаємного інвестування у вигляді цінних паперів.

Слід відзначити, що, відповідно до плану статистичних спостережень, протягом року можуть вводиться нові форми статистичної звітності та скасовуватись чинні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України от 16.07.99 № 996 – XIV «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности в Украине» с измен. и дополн. // Все о бухгалтерском учете. – 2000. – № 86. – С. 3 – 6.

2. Национальные стандарты бухгалтерского учета: все в одном номере // Все о бухгалтерском учете. - 2001. - №37 (583) (спецвыпуск 64, 23.04.2001). - С. 3 – 64.

3. Национальные стандарты. Регистры бухгалтерского учета (сборник систематизированного законодательства и аналитики) // Бухгалтерия. - 2001. - №5 (420), 29.01.2001. - С. 3 – 226.

4. Нормативно-правовые акты. Консультации, комментарии // Налоги и бухгалтерский учет.- 2001.- №18(42) (спецвыпуск, 24.09.2001).- С. 1 – 40.

5. Лень В.С., Гливенко В.В., Бочок М.П., Иванов Л.П. Звітність підприємств: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2004. – 474 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

6. Чижевська Л.В., Пархоменко В.М., Кривошей М.М. Звітність підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 „Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф.Бутинця. – Житимир: ЖІТІ, 2003. – 436 с.

7. Добровський В.М. Звітність підприємств: Навч.-метод. посібник для самот. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2001. – 195 с.

8. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Практичний посібник. - Д.: ООО “Баланс-клуб”, 2000. - 368 с.

9. Опорний конспект лекцій з дисципліни “Фінансовий облік і звітність” для студентів спеціальностей за напрямом 0501 – економіка та підприємництво / Укл.: В.Д.Зелікман. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2001. – 50 с.

10. Робоча програма, методичні вказівки та контрольні завдання з дисципліни “Фінансовий облік і звітність” для студентів спеціальності 050107 – економіка підприємства / Укл.: Г.О.Король, В.Д.Зелікман, Р.Б.Сокольська, Ю.Т.Черновол. - Дніпропетровськ: НМетАУ, 2001. – 45 с.

11. Качалин В.В. Финансовый учет и отчетность в соответствии со стандартами ГААР. - М.: Дело, 1998. - 432 с.

12. Соловьева О.В. Зарубежные стандарты учета и отчетности. - М.: Аналитика-пресс, 1998. - 288 с.

11. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 1997. - К.: ФПБиАУ, 1998. - 735 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Загальні вимоги до звітності.....	4
2. Баланс підприємства.....	10
3. Звіт про фінансові результати.....	15
4. Звіт про рух грошових коштів.....	19
5. Звіт про власний капітал.....	23
6. виправлення помилок і зміни у фінансових звітах.....	25
7. Зведена і консолідована фінансова звітність.....	28
8. Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва.....	31
9. Податкова звітність.....	32
10. Статистична і спеціальна звітність.....	37
Рекомендована література.....	41

Навчальне видання

Зелікман Владислав Давидович
Сокольська Рената Борисівна

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Опорний конспект лекцій

Тем. план 2005, поз. 129.

Редактор О.І.Лук'янець

Підписано до друку 15.04.2005. Формат 60x84 1/16. Папір друк.
Друк плоский. Облік.-вид. арк. 2,58. Умов. друк. арк. 2,56.
Тираж 100 пр. Замовлення №

Національна металургійна академія України
49600, Дніпропетровськ-5, пр. Гагаріна, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ